

Завитій Ольга,

к.е.н., доцент,

Приймак Тарас

аспірант

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Основним мотивом діяльності будь-якого підприємства в ринкових умовах є максимізація прибутку. Всі інші цілі підпорядковані цьому основному завданню, оскільки прибуток слугує основою та джерелом коштів для подальшого росту інших показників. Реальні можливості реалізації цієї стратегічної мети в багатьох випадках обмежені витратами виробництва та попитом на продукцію, що виробляється. Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежить від того, як підприємство вирішує питання управління виробничими витратами, котре передбачає пошук способів їх зниження.

Витрати виробництва є основним обмежувачем прибутку і одночасно одним із головних факторів який впливає на обсяг пропозиції. Отже, ефективність управління витратами має велике значення для підприємства, тому вивченню категорії “виробничі витрати” необхідно приділити особливу увагу.

Наявність різних точок зору щодо сутності виробничих витрат зумовлена різними підходами в поглядах на природу економічного буття, взагалі, і виробничого процесу зокрема. Можна виділити два основні підходи. Перший підхід базується на розумінні господарської діяльності з позицій трудової теорії вартості, яка передбачає взаємодію у процесі виробництва трьох основних факторів (робочої сили, предметів праці та засобів праці) з відповідною інтерпретацією поняття вартості, її складових і структури. Вищезазначена орієнтація була переважаючою в розумінні сутності економічного життя у вітчизняній науці. Паралельно відбувався процес формування поглядів на поняття “витрат виробництва” у бухгалтерській сфері. Традиційним визначенням поняття витрат є наступне: витрати - це затрати живої та уречевленої праці на виробництво продукції.

Другий підхід базується на ресурсному розумінні природи господарювання, передбачаючи обмеженість всіх видів ресурсів і альтернативність варіантів застосування, специфічно визначає сутність вартості та її складових елементів. Досліджуваний підхід передбачає, що місце та роль виробничих витрат розглядається та розкривається в прикладному аспекті як складовий елемент ціни, що формується під дією сукупності факторів у системі функціонування ринку на основі зміни попиту та пропозиції.

Отже, витрати на виробництво, що набувають грошової форми в процесі реалізації продукції, становлять її собівартість і, таким чином, економічна собівартість продукції дорівнює витратам на виробництво цієї продукції.

В умовах централізованої економіки основним користувачем бухгалтерської інформації була держава, яка жорстко регламентувала склад витрат, що відносяться на собівартість продукції. До облікової собівартості не включалися такі витрати на виробництво, як витрати на утримання об'єктів соціального призначення, амортизація їх основних засобів, витрати на сплату відсотків за простроченими позиками. Витрати, які включалися до облікової собівартості, вважалися в бухгалтерському обліку витратами на виробництво. Таким чином, зміст понять “витрати на виробництво” і “собівартість продукції” у бухгалтерському обліку в плановій економіці були вужчими, ніж в економічній теорії, але в основі бухгалтерського підходу до визначення сутності цих понять лежали критерії економічної теорії.

Реформування методології бухгалтерського обліку в Україні із застосуванням міжнародних стандартів створило ситуацію, за якої поняття “витрати на виробництво” і “собівартість продукції” в бухгалтерському обліку і економічній теорії не збігаються не тільки за своїм складом, але й різняться за своєю сутністю.

Згідно з П(С)БО 16 “Витрати”, витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. Таке трактування поняття “витрати” в обліку робить його ширшим за поняття “витрати на виробництво” в

економічній теорії. Економічним витратам на виробництво відповідає сума операційних витрат і фінансових витрат, пов'язаних із залученням короткострокового позикового капіталу. До собівартості виготовленої продукції, відповідно до П(С)БО 16 "Витрати", відносяться тільки виробничі витрати. Отже, поняття облікової собівартості вужче за поняття економічної собівартості.

Таким чином, зміст понять "витрати на виробництво", "собівартість продукції" в економічній теорії і бухгалтерському обліку не збігаються через застосування в бухгалтерському обліку специфічних принципів формування облікової інформації для задоволення інтересів користувачів інформації.

Список використаних джерел

1. Завитій О.П. Оцінка економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. праць. 2017. Вип. 1. 93-97с.
2. Завитій О.П. Стратегічне управління розвитком економічних систем на регіональному рівні Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали VII всеукр. наук.-практ. конф. 26 квітн. 2018 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль : Крок, 2018. 167 с. С. 116-118.
3. Завитій Ольга. Теоретико-організаційні основи проведення енергетичного аудиту в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. 21-27 с.
4. Завитій О.П., Дідоренко Т.В. Логістичні витрати виробничих підприємств як об'єкти обліку та контролю. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. №3-4. 49–73 с.
5. Завитій О.П. Організація стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємства. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємства в умовах інституційних трансформацій: монографія / Р.Ф. Бруханський, П.Р. Пуцентейло [та ін.] Тернопіль: Вектор, 2017. 388 с
6. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / Пер. з англ.; За ред. С.Ф. Голов. К., 2000. 1272 с.
7. Сава А., Палюх М, Завитій О., Семенишена Н. Теоретичні засади бухгалтерського обліку в системі управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації, 2017, Випуск 1-2. С.21-27.